

Suvilioti Ingridą Bergman

1945-ieji, Paryžius.
Meilės romanas, kurį ji prisimins amžinai

Chris
Greenhalgh

Sofoklis

CHRIS GREENHALGH

*Suvilioti
Ingridą Bergman*

Iš anglų kalbos vertė
Milda Baronaite

Sofoklis

Vilnius, 2014

Rutai, Solui ir Etanui

Ji ne be priežasties – jis buvo čigoniškai
žavus ir kvepėjo pavojumi – beprotiškai
įsimylėjo Kapą. Jis buvo tikras.

Deivydas Tomsonas, *Ingrida Bergman*

I

Skaidrumo akimirka. Blyksteli žalia šviesa. Néra laiko galvoti ir nereikia ruoštis šuoliui – nuo propelerių plūstelėjės oro gūsis tiesiog išsiurbia pro angą. Ir iš karto krentu, mosikuoju išskėstomis rankomis bei kojomis, kol lėktuvo gausmas ištirpsta debesų verpetuose.

Kuprinėje turiu kastuvą, prie kojų diržais pritvirtintas fotoaparatas, o vidinėje striukės kišenėje teliūškuoja geruvė. Košiant priešpriešiniams vėjams, išsipučia švarkas. Jaučiuosi lyg ką tik gavęs antausį į abu žandus, nuo šalčio gelia rankas. Trūksta oro, plaučiai tarsi suspausti.

Smingu žemyn galva lyg paukštis per audrą. Susuka pavandenijusius vidurius. Į burną nuslysta skrandžio turinys – šleikštus kavos, viskio ir plaktos kiaušinienės mišinys. Akis graužia ašaros. Pavyksta apsiversti. Iš lėto suskaičiuoju iki trijų ir patraukiu virvelę. Parašiutas išsirango iš kuprinės ir akimirksniu išsiskleidžia, virš galvos pražysta šilkinės bazilikos skliautas. Kritimo pojūtis dingsta, staiga pasijuntu besvoris, tiesiog supuosi rankomis įsikibės į virves.

Sulenktais sparnais, nejudėdamas ir nesirūpindamas, kad čia Vokietija ir kad kirtome Reiną, ore kabos kiras. Akimirksnį visai neatrodo, kad leidžiuosi. Jaučiuosi lyg plūduriuočiau prilaikomas nematomų jėgų. Atsikratęs baimės ir pakylėtas naujų pojūcių pasijuntu – taip – pasijuntu skrendas, šaunu aukštyn tartum balandis.

Apačioje driekiasi žemė nelyginant žemėlapis: ką tik suartos ir tvarkingai išvagotos dirvos stačiakampiai, keli gyvenamieji namai ir ūkiniai pastatai, papurusios medžių plunksnelės. Nusisegu „Contax“ fotoaparatą ir padarau kelias nuotraukas. Gudrybėms nėra laiko, tiesiog spaudau mygtuką. Aplinkui tarsi klevo sėklas sukinėjasi Septynioliktosios oro desanto divizijos vyrai, jų brezentiniai šalmų diržais apjuostos galvos pakaušiais trinasi į atsisveikinimo laiškus namo. Nukrinta keli lašai, tikriausiai lietaus. Bet nelyja. Po parašiuto kupolu kondensuoja rūkas ir laša ant nuogų rankų ir veido. Šalta, nutirpsta pirštai. Saugau, kad drėgmė neišteptų objektyvo.

Per kelias sekundes viskas persimaino. Pro galvą tarsi širšės zvimbia kulkos. Viena jų pramuša skylę parašiute. Girdžiu, kaip prakiūra audinys. Šalmą pritraukiu prie krūtinės, stengiuosi susigūžti. Fotoaparatą laikau prie veido, vis dar spragsiu. Drékstančią nugara persmelkia vėsa.

Atrodo, pasiekti žemę prieikė ištiso amžiaus, nors iš tikrujų praėjo mažiau nei minutė. Viena kitą greitai keičia mintys: apie mylėtas ir prarastas moteris, apie motiną, pabėgusią nuo fašistų Budapešte ir kad žūtbūt turiu nusišlapinti.

Oro desantininkai sklendžia žemyn ilgomis įstrižainėmis. Dauguma sunkumų lyg ir išvengė, bet vienam ne itin pasisekė. Iš trajektorijos suprantu, kad jis leidžiasi tiesiai ant elektrintos tvoros. Svajingai létai nešamas pavéjui tą tikriausiai supranta ir pats, bet nesugebėdamas pakeisti kurso tik meldžiasi, jog vėjas imtų pūsti iš kitos pusės. Noriu susukti, bet manęs tikrai neišgirs, be to, net ir išgirdės negalėtų nieko pakeisti. Parašiutininko kūnas atrodo smulkutis. Makaluodamas kojomis bando pakeisti kryptį, rankomis tampo virves ir galiausiai prasižioja nebyliam riksmui tarsi taip galėtų pakilti tuos kelis centimetrus ir išvengti tvoros. Jo leidimosi kreivė neišvengiamai šiurpi. Nučiuožia tiesiai į nebūties zoną, tarp vielų susiglamžo parašiutas. Kelias sekundes rangosi lyg paklaikęs, bet kabodamas tarsi mario netė pasirodo esąs patogus taikinys kulkosvaidininkams. Ir jis toks ne vienintelis. Keletas kitų taip pat siūbuoja palūžę, jų kūnai, nukarę nuo parašiutų kupolų, įsipainiojusių plikuose medžiuose, tabaluoja penkiolika metrų virš žemės, nelyginant sudžiūvę vaisiai.

Ar įmanoma vienišesnė mirtis?

Kraštovaizdžio mastelis beregint padidėja ir pasigirsta šaižus švilpesys. Vėjas krutina medžių viršunes. Atrodo, žemė pati liuokteli manęs link. Suvokiu, kad apačioje strykčiojanti tamsi dėmelė – tai mano šešėlis ir nuskubu pas jį. Prisimenu, kad kojas reikia laikyti suglaustas. Saugos diržai įsirėžia į kirkšnis. Tvirtai laikau fotoaparatą ir teškiuosi į žemę. Plaučiuose pajuntu dunkstelėjimą. Bumbt.

Kelias sekundes gulėdamas veidu į žemę mąstau, ar nesusižalojau – pastebiu, kad maudžia kulkšnį ir aštrus skausmas veria kelj. Tikriausiai nusileidau nerangiai, bet nieko nesusilaužiau.

Nors yra atodrėkis, žemė kieta. Vienur kitur vis dar matyti susispėtusios mano darbinės uniformos spalvos ledo skiautelės. Atsistoju ant linkstančių kojų ir it išnara suvynioju parašiutą. Nieko nelaukdamas imu dairytis priedangos. Kairėje plyti atviras laukas. Artimiausias pastatas, kurio viduje slepiasi snaiperiai, stovi už puspenkto šimto metrų į priekį. Kairėje, maždaug per pusę arčiau – beržynėlis. Į plaučius įtraukiu oro ir pasileidžiu bėgti zigzagais, kuprinėje mataruoja kastuvas, į krūtinę trankosi fotoaparatas.

Išsirenku storiausią kamieną, kokį pavyksta rasti, patikrinu „Contax“ fotoaparato fokusavimą, pritupiu ir klaušausi. Aplinkos prislopintas šūvių garsas rikošetu atsimuša nuo medžių, todėl iš pradžių žvelgiu ne ton pusėn. Į dangų šauna begalė varnų. Artilerijos ugnies pliūpsniai drebina žemę po kojomis.

Fotoaparatu nusitaikau į vaiduoklišką šviesą tarp tamsių medžių šakų, danguje tiršta transportinių léktuvų, tarsi milžiniškos sporos link žemės vis dar sklendžia parašiutai. Pirštai sustingę nuo šalčio, bet kojomis ir nugara žliaugia prakaitas. Troškina, gerklė perdžiūvusi ir dabar jau jaučiu, kad būtinai turiu nusišlapinti – šiek tiek dėl šalčio, bet ir dėl baimės. Vis dar skauda kelj. Burnoje pajuntu metalo skonį ir gurkteliu.

Negyvi galvijai ir arkliai, sušalę keistomis pozomis, nugalę laukus. Dvokas pasiekia šnerves ir dar stipriau supykina. Iš kurios pusės šviečia po debesimis palindusi saulė, nusakyti neįmanoma. Pabaigiu vieną juostą, užplombuoju ją skardinėje dėžutėje, įdedu kitą, atvynioju, užšaunu fotoaparato dangtį ir vėl pradedu spaudinėti mygtuką.

Pasipriešinimas nuožmus, bet ribotas, susitelkės šešiuose ūkiniuose pastatuose ir viename priestate. Artilerija atlieka savo darbą. Pastatai liepsnoja. Išrūkyti, susidėjė rankas už galvos išlenda belaisviai, trobesiai beveik sunaikinti. Atsidengus vidinėms sienoms, sunku patikėti, kad viduje vos prieš kelias minutes slėpėsi žmonės ir keista matyti, kiek nedaug vietos anksčiau užémė patalpos. Paskutiniai išbėga ūkininkai – senis tuščiu žvilgsniu, jo žmona, ant galvos ryšinti skarelę, pasistengusi nuo pražūties išgelbėti kuo daugiau rakandų, ir anūkai, berniukas ir mergaitė, taip paralyžiuoti baimės, kad nejstengia né verkti.

Vienuoliktą ryto jau esu išfotografavęs kelias rites juostos, be viso kito, užfiksavau nuo medžių nutysusius parašiutus, nelyginant kojines, nukarusias nuo lovos atlošo, sužeistais besirūpinančius medikus ir už medžių besileidžiantį didžiulį transportinį lėktuvą. Ant skardinės dėžutės užrašau „1945 m. kovas“. Šįryt gerai padirbėjau. Puiki proga prisidegti cigaretę ir iš gertuvės truktelti viskio.

Ir tik dabar pagaliau atrodo saugu nusičiurkštį. Svajoju apie žaliuojančius medžius, laukuose brėstančius kviečius ir aštuonių puslapių straipsnį „Life“ žurnale su mano nuotraukomis, pasakojančiomis pasauliui, kas įvyko čia, netoli

Vézelio. Palaimingos vizijos tėsiasi: regiu save meilios moters glėbyje, ji glosto man plaukus, lūpdažiu paryškintomis lūpomis apipila veidą bučiniais ir nuveja šalin visas negandas.

Svajos greitai nutrūksta. Vos medžio, prie kurio nusprendžiau nusilengvinti, žievė ima tamsėti, pastebiu ženkla: ACHTUNG! MINEN!*

Kitas keturias valandas, laukdamas išminuotojų būrio, stoviu nejudėdamas, rūkau cigaretes, tikrinu fotoaparato fokusavimą ir visomis išgalėmis stengiuosi nepasirodyti sunerimės.

Ji beveik liaujasi kvėpuoti, įtraukia pilvo raumenis ir kovoja su impulsu pirštais pasukiot auskarą. Bet negali sulaikyti viena kitą vejančių minčių ar nepaisyti vidinio knietulio, nežymaus ambicijų spirgėjimo, vedančio pirmyn.

Ar galvoja, kad laimės? Taip toli į priekį ji nemastो. Ar nusipelnė laimeti? Tai jau kitas klausimas.

Bando nuraminti besidaužančią širdį, stengiasi valdyti kvėpavimą. Viskas aplinkui panyra tyloje. Girdi, kaip praeitų metų laimėtoja Dženifer Džouns vardija nominacijas – ji, toliau Klotetė Kolber, Betė Deivis, Gri Garson ir Barbara Stanvik – kiekviena pavardė tariama tuo pačiu gaiviai džiugiu tonu, žadančiu kai ką nuostabaus. Kaip sniegas, – pagalvoja ji.

* Atsargai! Minos! (vok.)

Tyla. Atplėšiamas vokas, scenos viduryje stovintis, saulėgrąžą primenantis mikrofonas sustiprina popieriaus šiugždesį.

Ji laiko kairėje sédinčio sutuoktinio ranką ir jaučia, kaip vis tvirčiau dešiniąją gniaužia prodiuseris Deividas Selznikas. Patalpa ima banguoti. Šią akimirką sunkiai susigaudo, kas vyksta.

Keturi skandinaviški skiemėnys, pranešę jos vardą ir pavardę, nuskamba kaip tolimi, keistai svetimi ir neatpažįstami. Graumano kino teatro salėje griaudi ovacijos, sédintys aplink ją ploja garsiau.

– Tai tu, – paaiskina Selznikas. – Tu laimėjai. Laimėjai!

Ingrida atsistoja, jos sėdimoji vieta užsiverčia. Aplinkui tikra sumaištis: staiga pasigirsta trunki muzika, vėduokle skleidžiasi šviesos, aidi triukšmingi aplodismentai, vienas kitą gainioja prožektorių spinduliu.

I priekį ištiesia kaklą, visi jutimai paastrėja, akys žiba nuo maudynių vyrų dėmesyje. Pasirodo, eiti tiesia linija sunkiau, nei įsivaizdavo. Jaučia, kaip ją pagauна ir į prie-kį neša simpatijų srovę, viduje sklinda šiluma. Pojūčiai vis stipréja. Sudrėksta delnai ir, lyg ta proga jau būtų išgėrusi taurę vyno, nukaista skruostai.

Besistumdantys fotografai poksi blykstėmis ir fiksuoją ryškiausias vakaro akimirkas. Vienplaukė, paprastai apsirengusi, su ilgais, iki liemens kabaničiais karoliais, žemakulniais bateliais ir neryškiai pasidažiusi stengési pasirodyti santūriai elegantiška, bet pasijuto nepritampanti prie kitų kandidačių su dailiomis skrybėlaitėmis ir taškuotais vualiais. Akimirką jaučiasi siaubingai pažeidžiama.

Prieš šešerius metus Ingridos Holivude niekas nepažinojo, ji kalbėjo su akcentu, kuris prasidėjus karui buvo painiojamas su vokišku ir vis dar jaučiasi pašalietė. Jai pasisekė gauti vaidmenį „Kasablankoje“, sužibėjo filme „Kam skambina varpai“, dabar ją liaupsina už pasirodymą „Dujų šviesoje“, Amerikos kino teatruose netrukus ją bus galima išvysti „Saratogos skrynioje“ bei „Užkerėtajame“, o per Kalėdas – šiuo metu filmuojamoje juostoje „Šventosios Marijos bažnyčios varpai“.

Vėliau ji apgailestaus, kad vakaras praėjo taip greitai, kad taip staiga baigėsi toji stebuklinga akimirka. Vėliau jausis lyg visa patirtis buvo klastotė ir trokš išgyventi ją iš naujo. Tačiau dabar ant scenos ji beveik užbėga.

Prisimena galvojusi, kad svarbu tiesiai laikyti galvą. Toliau viskas panyra į miglą. Tik prisimena įkvėpusi stengdamasi nusiraminti. Jeigu ir pamena, kaip lūkuriavo prie mikrofono, tai tik dėl šviesų, skilusių į milijoną siūlelių. Jeigu atmintyje ir iškyla, kaip aiškiai suvokė publiką, pilkus veidus už akinančių spinduliu, tai tik dėl to, kad staiga visi nuščiuvo.

– Norėčiau padėkoti Akademijai už tai, kad pagerbė mane šiuo apdovanojimu.

Mikrofonas paguna nežymų virpulį, bet jos balsas prikimęs ir moteriškas, ne mergaitiškas, ir pastebimai žemesnis nei Dženifer Džouns.

Pirštai žaidžia su statulėle, delnus išmuša dėmelės, rankos stebisi, koks apdovanojimas sunkus. Ji jaučia, kaip trofėjaus gravitacinė jėga traukia žemyn, įsikimba jo, savininkiškai džiaugiasi.

Kaip norėtų, kad tėvai būtų gyvi ir galėtų visa tai stebeti. Arba teta Muti. Kas nors. Pagalvoja apie savo septynmetę Piją, likusią namuose, miegančią lovoje. Ar ji supras, ką štai reiškia? Žinoma, ne. Dabar tikriausiai sapnuoja, kaip važinėja dviratuku, iš naujo išgyvena pirmuosius nevikrius vakar dienos bandymus, kai mama, išskėtusi rankas, sau godama, kad nenukristų, bėgiojo iš paskos. Pajunta poreikį dabar pat ištisesti rankas ir suspausti dukrą glėbyje.

Būdama maža Ingrida turėjo kuklų įprotį: žvilgteldavo aukštyn pro ilgas, tobulo tankumo blakstienas ir nuleidusi žvilgsnį šaudavo akimis iš po kirpčiukų. Visiškai taip pat žiūri ir dabar, šviesoms veriant akis.

Suprantama, jaudinasi, daužosi širdis, žodžiai burnoje stengiasi tvarkingai išsirikiuoti eilėje. Bet kartu jaučiasi nuostabiai, ramybės pojūtis pamažu pasklinda kojose, galvoje ir tariamuose žodžiuose, kuriuos girdi sviedžiamus iš tolimų garsiakalbių virš daugybės šimtų į viršų kylančių kino teatro vietų.

Jos veidas dega, akys sudrėksta. Galvoja, kad pravirks, bet susitvardo, ašarų nesimato. Dėl šios akimirkos ji dirbo, ruošesi tam visą gyvenimą ir dabar nežada visko sugadinti. Virpesys viduje nuslūgsta.

– Ir ateityje stengsiuosi įrodyti, kad esu jo verta, – ištaria.

Kai grakščią ir be pastebimo skubotumo ją nuo scenos palydi Dženifer Džouns, salėje aidi plojimai, ritasi bangomis ši kartą gilūs ir dékingi.

Iš užkulisių stebi, kaip Bingas Krosbis juokauja su Gariu Kuperiu, kaip porelė ant scenos krečia pokštus, ir

mégaujasi vyriška bičiulyste, energija bei sąmoju, kuriuos taip mègsta vaidindama.

Véliau, per Deivido Selzniko surengtą vakaréli, bùdama šalia vyro Ingrida pastebi, koks jis tylus ir santurus. Galbùt jam sunku suvokti svarbą to, kas įvyko. Stengiasi atrodyti laimingas dèl žmonos, bet ji pastebi, kaip trüksteli jo lùpų kampučiai. Akivaizdu, visos šios liaupsés jam atrodo neskoningos. Turbùt piktinasi visų noru su ja kalbètis, meili-kaujančiu žiniasklaidos démesiu ir kad paliko jí vieną prie stalo krapštuku kovoti su atkakliu mèsos gabaliuku, istri-gusiu tarp dantų.

Supranta, kad gavusi apdovanojimą nè akimirkos nepabuvo viena su juo. Kai vyrai galiausiai pavyksta prie jos pri-eiti, jis tik paskatina anksčiau važiuoti namo. Šaltai jai nu-siypso ir tik kartą paliečia ranką tarsi guosdamas didžiai sielvartaujantį žmogų. Véliau ji neprisimins jam nusileidusi ir atsiprašiusi svečių, bet atmintyje išliks kelioné namo vos kelios minutës po vidurnakčio: Peteris akmeniniu veidu tylus sèdi šalia ant užpakalinés sèdynés, jų kojos nesiliečia.

- Ar tu nesidžiaugி?
- Nieko kito ir nesitikéjau.
- Jos skrandyje sukyla rûgštis.
- Tikrai manei, kad laimésiu?
- Jeigu nebùtum, jiems tektų man pasiaiškinti.
- Neatrodai laimingas.

Ji stebi, kaip pro šalį plaukia medžiais apsodinti bulvarai su dailiai nupjautomis pievelémis ir namais, primenančiais Lotynų Amerikos dvarus. Šiaurës Fairfakso aveniu jsilieja

į Saulėlydžio prospektą, o šis ištirpsta Vakarų Saulėlydžio gatvėje. Atkreipia dėmesį, kad gatvės atspindžiai virpa, plūsta ant mašinos stiklų kaip atgalinė kino juostos projekcija.

– Ar supranti, ką tai reiškia?

Nuo variklio vibracijos ir benzino kvapo ją ima pykinti. Šalia sédinčio Peterio kvepalai taip pat kelia šleikštulį.

– Ką tai reiškia?

Jis nusišypso, pabučiuoja ją į skruostą ir taria:

– Nieko.

Automobilis sustoja Benedikto kanjono rajone. Ji suvo-
kia, kad yra alkana. Ji visada alkana. Dabar mintys nu-
švinta lyg galvoje kas nors būtų uždegęs lemputę. Jie išėjo
prieš patiekiant desertą, prieš prasidedant šokiams. Ir nors
supranta, kad, sėdėdama su auksine statulėle rankose, vi-
siems tariant jos vardą, kai miestas už langų šviečia ir mir-
ga lyg pravažiuojantis traukinys, neturėtų jausti tokios tuš-
tumos, bet jaučiasi būtent taip.

Gyvenimo džiaugsmą praradęs karo fotografas Robertas Kapa trokšta atitrūkti nuo siaubo, kurį jam teko patirti fronto linijose. Netikėtai Paryžiuje, „Ritz“ viešbučio fojé, jis išvysta aktorę Ingridą Bergman – gražiausią ir geidžiamiausią moterį, filmo „Kasablanka“ žvaigždę. Kapa taip susižavii ja, kad ryžtasi nutrūktgalviškam poelgiui. Jis pakira raštelių po Ingridos viešbučio durimis su kvietimu į pasimatymą. Aktorė sutinka pavakarienauti. Taip prasideda svaiginantis romanas.

Įsimylėjėliai užkandžiauja Paryžiaus kavinėse ir šoka iki paryčių naktiniuose klubuose. Robertas leidžia rytus skaitydamas vonioje „Karą ir taiką“, o popietes – žirgų lenktynėse. Ingrida susitinka su kariais ir skaito jiems poeziją. Kad ir kokia nerūpestiinga atrodytų kasdienybė, Kapą persekoja karo siaubas, tévo savižudybė ir tragiška mylimos merginos žūtis. Ingrida padeda Robertui pamiršti dalykus, kurie gyvenimą darė sudėtingą, tačiau ji kruopščiai saugo savo reputaciją – juk Holivude jos laukia vyras ir dukra, be to, skandalas gali sužlugdyti karjerą.

Meilė sugrąžino meilužiams džiaugsmą, tačiau kiek ilgai žymi aktorė gali slėpti romaną?.. Apie tai pasakoja tikrais įvykiais paremta istorija, atskleidžianti, kad dažnai žmonės, kurie, regis, gyvenime turi viską, iš tiesų neturi nieko...

